

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ**

*Для участі в щорічному конкурсі
Студентських наукових робіт
“Від студентського самоврядування –
до самоврядування громад”*

**ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ ШЛЯХОМ
СТВОРЕННЯ МЕРЕЖІ ШКІЛ ЛІДЕРСТВА В РАЙОНАХ ПОЛТАВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

Автор:

Студент

факультету економіки та менеджменту
спеціальності “Управління персоналом та
економіка праці”

Кущинський Андрій Олегович

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Нестуля Світлана Іванівна;

кандидат історичних наук, доцент

Делія Оксана Вікторівна

Науковий консультант:

Голова селищного комітету

с. Рибці м. Полтава

Павлій Віталій Юрійович

Полтава-2014

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ	6
1.1 Лідерство – визначення,види,загальна характеристика,сутність лідерства....	6
1.2 Політичне лідерство	10
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛ ЛІДЕРСТВА НА ТЕРИТОРІЇ СЕЛИЩНИХ ТА СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	17
2.1. Узагальнення вітчизняного о досвіду функціонування шкіл лідерства	17
2.2. Особливості організації мережі шкіл лідерства на території селищних і сільських рад Полтавської області.....	20
2.3. Навчальна програма школи лідерства.....	21
ВИСНОВОК	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25
ДОДАТКИ	27

Вступ

Полтавщина є культурно – історичною перлиною України. Наш край здавна славиться особистостями життєвий шлях яких є взірцем втілення лідерських амбіцій. Тут жили й працювали письменники та поети Володимир Короленко, Панас Мирний, Іван Нечуй-Левицький, Федір Гарін, Олександр Чуча, Тарас Нікітін, Петро Ротач, Федір Моргун. Козельщинський, Кобеляцький та Новосанжарський райони – це батьківщина письменників Олеся Гончара, Павла Загребельного, Бориса Олійника. З Миргородщини – Василь Капніст, Іван Білик, Володимир Самійленко, Олесь Додченко, Яків Шутько, Анатолій Дімаров. Полтава виховала таких видатних акторів – Віра Холодна, Клара Лучко, Юрій Тимошенко, Тамара Кислякова; політичних діячів – Георгій Гапон, Сидір Ковпак, Пилип Орлик, Симон Петлюра, Степан Скрипник; учених – Микола Скліфосовський, Микола Вавілов, Володимир Вернадський, Юрій Кондратюк, Михайло Остроградський.

Станом на 1 серпня 2014 року в Полтавській області проживає близько 1 453 185 осіб. Починаючи з кінця 1980-х років природний приріст населення Полтавської області став від'ємним. Демографічні процеси на Полтавщині початку 1990-х років характеризувалися зменшенням чисельності сільського населення (в середньому на 1 % за рік), збільшенням частки людей похилого віку (13,9 % від загальної чисельності у 1989 році). На початок 1990-х роках Полтавська область мала помірну густоту населення (60,9 чол. на 1 км².), займаючи за цим показником 16 місце серед областей України. Найбільшу густоту населення мав Полтавський район (56 чол. на 1 км².), а найменшу – Глобинський та Чорнухинський (27 чол. на 1 км. Станом на 1991 рік в Полтавській області було зареєстровано 1910 населених пунктів, в липні 2014 року цей показник знизився до 1806 населених пунктів. Характеризуючи демографічну ситуацію Полтавської області необхідно зазначити, що чисельність наявного населення області постійно зменшується: 1989 рік – 1754,2; 2001 – 1652,2; 2007 – 1540,5; 2014 – 1453,2 тис. осіб. Нині у Полтавській області

проживає 3,3 % населення України. За кількістю населення Полтавщина посідає 12 місце в Україні.

Однією з проблем географії населення та розселення Полтавщини минулого та початку нинішнього століття стало зникнення цілого ряду сільських населених пунктів, які були традиційними формами розселення населення краю. Разом із цим спостерегаємо відтік молоді. Окрім соціально-економічних проблем зменшення кількості молодого населення у сільській місцевості, які не є предметом нашого дослідження, не менш вагомими чинниками розвитку цього процесу є відсутність умов для самореалізації та особистісного поступу, простору для творчості, духовно – інтелектуального збагачення.

Об'єктом дослідження є процес формування лідерського потенціалу у молоді в регіоні.

Предмет дослідження – сукупність теоретико – організаційних та практичних підходів, шляхів та принципів формування майбутніх лідерів серед молоді сільських та селищних громад.

Мета дослідження полягає у конструюванні теоретичного обґрунтування організації мережі шкіл лідерства на території сільських та селищних громад Полтавської області.

Гіпотеза дослідження: процес формування лідерського потенціалу молоді на території сільських і селищних громад через створення мережі шкіл лідерства суттєво вплине на оновлення та якість кадрового складу органів місцевого самоврядування, соціальну мобілізацію та громадську активність молодого населення.

Мета та гіпотеза дослідження зумовили наступні завдання: визначити основні критерії лідерських якостей; визначити пріоритети, на які буде спрямована навчальна діяльність шкіл лідера; визначити необхідні організаційно-практичні заходи, необхідні для створення мережі шкіл.

Методи дослідження: теоретичні (при аналізі літератури вітчизняних та зарубіжних авторів з досліджуваної проблеми), історичний (при формуванні

теоретичних узагальнень і висновків); емпіричні (при проведенні соціологічних досліджень), статистичні (при побудові схем та таблиць).

Апробація результатів дослідження. Робота апробована на XXVI науковій студентській конференції ВНЗУ “Полтавський університет економіки і торгівлі” засіданні клубу «Лідер» у Вищому навчальному закладі України “Полтавський університет економіки і торгівлі”.

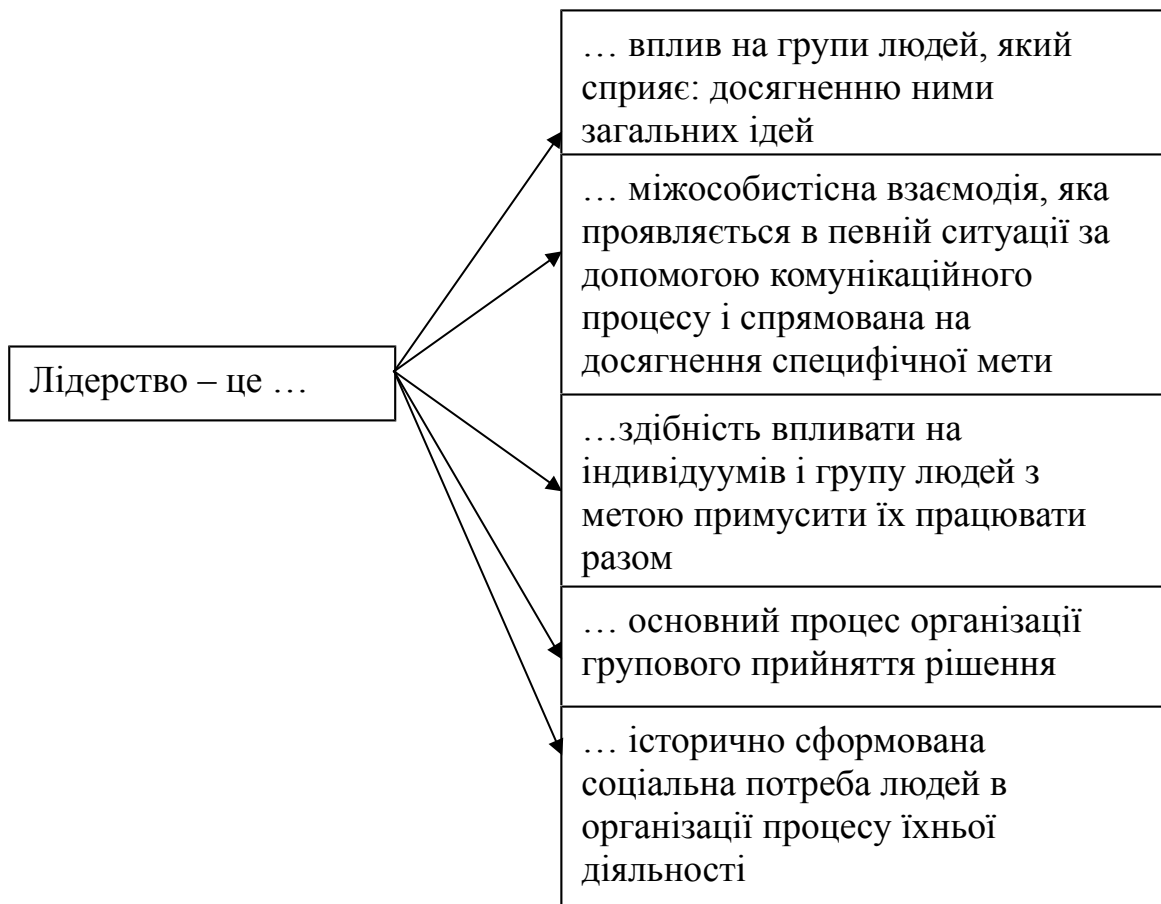
Робота складається зі вступу, двох розділів, трьох таблиць, висновків, сімнадцяти використаних джерел та трьох додатків. Загальний обсяг роботи 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

1.1.Лідерство, визначення, цілі, задачі

Лідерство – це управлінський статус, соціальна позиція, пов'язана із прийняттям рішень, це керівна посада. Така інтерпретація лідерства впливає зі структурно – функціонального підходу, що припускає розгляд суспільства як складної, ієрархічно організованої системи соціальних позицій і ролей. Заняття в цій системі позицій, пов'язаних з виконанням управлінських ролей, і дає людині статус лідера.

Рис 1. Інтерпретації визначення лідерства

Питання лідерства викликали інтерес людей з давніх часів. Проте, систематичне, цілеспрямоване і широке вивчення лідерства почалось тільки за

часів Фрідріха Тейлора. Разом з тим, до сьогоднішнього часу так і не досягнуто повної згоди, щодо поняття лідерства і методів його вивчення.

Поняття "лідер" і "керівник" мають багато спільного. Той і інший організують, спонукують групу на вирішення поставлених перед нею завдань, визначають вибір способів і засобів їхнього вирішення. Разом з тим, ці поняття далеко не тотожні. Розходження понять "управління" і "лідерство" пов'язано з існуванням у будь-якій організації двох типів відносин – формальних і неформальних. Лідерство – це процес впливу на людей, породжений саме системою неформальних відносин, а управління має на увазі наявність чітко структурованих формальних відносин через які воно реалізується, а роль керівника ніби визначена формальною структурою його функцій, як правило, право на застосування санкцій є беззаперечним і т.і. Лідерство, навпаки, формується спонтанно, стихійно, на рівні напівусвідомлених психологічних переваг. Отже, можна виокремити такі основні відмінності між лідером і керівником:

1. Бути лідером і бути керівником – це не одне й те саме.
2. Вплив керівника ґрунтується на владі і її джерелах, лідерство ґрунтується на процесі соціального впливу і на взаємодії в організації.
3. Управління передбачає взаємозв'язок "керівник – підлеглий", лідерство – "лідер – послідовник"
4. Керівник є в першу чергу формальним лідером, але саме лідерство визначає наявність неформальної основи. Можна бути керівником і не бути лідером.
5. Лідерство відрізняється від керівництва меншою стабільністю, тому що залежить від настрою групи, характеру ситуації і не підкріплено, на відміну від керівництва, системою правових санкцій;
6. Процес управління визначається не тільки внутрігруповими, але й зовнішніми обставинами (наприклад, зв'язками з іншими організаціями і т.і.), тоді як лідер вирішує тільки проблеми, що виникають у групі;
7. Лідер діє усередині групи, а керівник зв'язує групу з іншими соціальними системами.

Таким чином, з огляду на вище викладене, можна дати такі визначення.

Лідерство – це тип управлінської взаємодії, який ґрунтується на більш ефективному для даної ситуації поєднанні різних джерел влади і спрямований на спонукання людей до досягнення загальних цілей.

Лідер – особа, що має загальне визнання групи, до якої прислухаються і яка здатна вести за собою людей.

Вплив лідера має, як правило, два джерела:

- особистий авторитет (члени групи визнають лідера завдяки його положенню, досвіду, майстерності, освіті тощо);
- харизматичні властивості (людяність, ввічливість, моральність тощо).

Лідерство в організації проявляється через особливі типи взаємостосунків (Таблиця 1).

Таблиця 1. Типи взаємостосунків у лідерстві

Тип взаємостосунків	Характеристика
“Майстер – раб ”	Влада лідера абсолютно, змінити рішення лідера послідовники не в змозі (неефективне лідерство)
“ Начальник підлеглий”	Власне управління, ґрунтується на владі посади
“Учасник – учасник”	Самоуправління
“Лідер - послідовник”	Ефективне лідерство, ґрунтується на авторитеті лідера

Сутність лідерства, таким чином, полягає в тому, що послідовники визнають лідера тільки в тому випадку, коли він довів свою компетентність і цінність для них. Лідер отримує владу від послідовників і для її підтримки він повинен надавати їм можливість задовольняти свої потреби. У відповідь послідовники задовольняють потребу лідера у владі над ними і надають йому необхідну підтримку.

Ідеальним варіантом вважається поєднання формального і неформального лідерства, тобто офіційний керівник визнається членами групи і як лідер. У цьому випадку його формальні права доповнюються можливістю неформального

впливу на групу. У тих випадках, коли керівник і лідер не збігаються в одній особі можуть виникати незадоволеність роботою та збільшення конфліктності. Відомо багато якостей, властивих визнаному лідерові і всі вони дуже різні.

Далекоглядність. Лідерові потрібно вміти визначати цілі і пояснювати їх зміст іншим.

Розважливність. Цю якість важко визначити або виміряти, але вона безсумнівно, властива лише визнаному лідерові.

Уміння об'єктивно оцінити якості своїх підлеглих і зробити все, щоб вони могли в повній мірі застосувати їх у спільній справі.

Енергійність. Управління виснажує фізично, розумово і душевно, не в останню чергу тому, що лідер цілком перебуває під владою своїх ідей. Витривалість – запорука успішного керівництва.

Рішучість. Оскільки лідер прокладає нові шляхи в бізнесі і приймає на себе весь можливий ризик, то саме він частіше, ніж хто інший, зазнає поразки у своїх починаннях. Тому важливо вміти встати після поразки, а кожную невдачу розглядати як частину навчання.

Послідовність. Це своєрідний показник, що визначає успішного лідера. Уміння керувати багато в чому залежить від передбачуваності методів управління, поглядів і манери ухвалення рішення. Ті, кому успіх закрутив голову, забувають про це – і відносини лідера з колегами ускладнюються його мінливістю й непослідовністю, особливо при високих темпах росту організації. Справедливість. Поняття гарних відносин з людьми, можна трактувати по-різному. Але варто підкреслити, що справедливість і послідовність взаємозалежні: наприклад, якщо лідер очікує від підлеглих віддачі в роботі, що гарантує їм місце у фірмі, то набагато важливіше, щоб це правило стосувалося усіх без винятку. Справедливість, з якою лідер вирішує подібні питання, має величезний вплив на моральний клімат у компанії.

Безжалісність. При необхідності лідерові доводиться діяти безжалісно. Цілі організації вище за все, і рішучість, з якою діє лідер, є гарним показником здоров'я фірми. Безжалісність – це не обов'язково жорстокість або нечутливість.

Моральні та етичні принципи лідера становлять важливу частину його впливу на організацію, і якщо більшість співробітників вважає ці принципи розумними, будь-які дії лідера будуть сприйняті ними у сприятливому світлі.

Самопізнання. Багато лідерів настільки ексцентричні та егоїстичні, що іноді нагадують скоріше політика або революціонера, але це може убити найкращі наміри лідера домогтися довіри своїх співробітників. Тому для лідера надзвичайно важливі такі риси, як уміння зрозуміти причини того, що він робить, оцінити свої переваги та недоліки, робити висновки як з успіхів так і з невдач.

Особисті здібності. Лідер повинен уміти говорити і слухати. Йому варто навчитися встановлювати і підтримувати коефіцієнт корисної дії співробітників. Лідерові потрібно знати мотиви людей, знати як заохочувати і як при необхідності зробити їм зауваження. І, нарешті – але не в останню чергу - він повинен відчувати, коли втручатися а коли краще залишитися осторонь, іншим словом, уміти передавати іншим частину своїх повноважень.

Розглядаючи кадровий потенціал як лідерів районного самоврядування, ми впевнені що слід більш детально розглянути Політичне лідерство.

1.2. Політичне лідерство

Зважаючи на те, що основна задача наших лідерських шкіл сформувати кадровий резерв для місцевого самоврядування, то на наш погляд, слід виділити політичне лідерства, як різновид лідерства. Політичне лідерство в системі владних відносин займає особливе місце. У лідерстві найбільше яскраво проявляється «видимість», влади, її наочність. Політичні лідери персоніфікують собою владу. Вони мають такий величезний вплив, що він не зрівнюється із впливом, інших суб'єктів політики.

Феномен політичного лідерства завжди привертав увагу представників світової політичної думки. В епоху Відродження свою теорію політичного лідера створив італієць Нікколо Макіавеллі. Він вважав, що всі люди різні, але в масі своїй мають однакові звички і більше схильні до поганого, ніж до доброго. В

основі людської природи – інтерес, або жадова влади й наживи. Політичний лідер – це володар, який використовує будь-які засоби для наведення громадського ладу й збереження свого панування. Щодо рис лідера, то йому потрібно вдаватися до великих, віртуозних шахрайств, зради, які вимагають мужності, особистого впливу й авторитету.

Томас Карлейль вважав лідера творцем історії, наділеним особливим талантом. Свою теорію надлюдини запропонував німецький мислитель Фрідріх Ніцше (1844 – 1900 роки). Лідер, за його концепцією, – вищий біологічний тип людини, який ігнорує установлені мораль, культуру, політичні цінності, завжди сильна особистість, наділена всіма можливими достоїнствами, яка здатна нав'язати свою волю широким верствам. Сучасників Ніцше вважав утраченим поколінням, його герої — це герої майбутнього. Треба допомогти собі позбутися повсякденності, бути вищим за неї, щоб стати особою, здатною володіти й керувати. Це своєрідна концепція самовиховання, знищення в собі раба. Як спрощений, вульгаризований підхід до концепції, Ніцше застосував фашизм, що призвело до спотвореного сприйняття філософії німецького вченого, наклало на неї тавро людиноненависницької теорії. Габріель Тард розглядав феномен лідерства, виходячи з теорії наслідування. За Тардом, люди схильні діяти, наслідуючи поведінку яскравої особистості, якою є лідер. Марксистки розглядали політичне лідерство у контексті історичної необхідності і класових інтересів. У такому розумінні лідер обслуговує інтереси класу, що висунув його на політичну арену.

Політичний лідер є символом певної спільноти, це особа, здатна реалізувати інтереси спільноти за допомогою влади, що дається йому цією спільнотою, політичних інтересів, організувати та спрямовувати їхню активність, згуртувати довкола себе групу прихильників та повести їх за собою.

У сучасній політичній науці є різноманітні визначення поняття "політичне лідерство", зокрема:

– це влада, яку здійснюють один чи кілька індивідів з метою пробудження членів суспільства, нації до дій;

– це стосунки між людьми у процесі спільної діяльності, за якої одна сторона забезпечує перевагу своєї волі над іншими;

– це постійний легітимний вплив владних осіб на суспільство, організацію чи групу.

При цьому прийнято виділяти такі ознаки політичного лідерства:

– лідерство передбачає постійний вплив на навколишніх;

– політичний вплив має бути всезагальним і стосуватися всіх членів керованої спільноти;

– лідерство закріплюють певні норми, правила, привілеї, повноваження.

Політичне лідерство має формальний і неформальний аспекти. Формальний аспект лідерства пов'язаний із керівним місцем людини у суспільній ієрархії, з високою посадою, статусом, владою. Неформальний аспект лідерства полягає в особистих вроджених якостях людини, її здатності виконувати роль лідера.

Проблема політичного лідерства має давню історію. Ще в епоху античності лідером вважали особу, здатну творити історію. Певна суспільна ситуація вимагала свого лідера, вождя. Кожного історичного періоду виникали теорії, які визначали певний тип, образ та завдання лідера.

Існує низка концепцій, які обґрунтовують природу політичного лідерства:

1. Теорія рис – пояснює феномен політичного лідерства наявністю видатних рис у людини, а саме: розуму, компетентності, організаційних здібностей тощо (Еморі Богардус).

2. Ситуативна теорія – трактує лідера як продукт ситуації. Причина лідерства полягає не в індивідові та притаманних йому рисах, а в ролі, яку лідер має виконувати за конкретної ситуації (Фред Фідлер).

3. Концепція послідовників – розкриває лідерство через взаємовідносини між лідером та його послідовниками, через вплив останніх на політичного лідера.

4. Психологічна концепція – в основі лідерства – прагнення людини перебороти певні комплекси і табу, досягти більшого, ніж вона має або може. Ця риса є в творчості, мистецтві та політиці.

У політологічному аспекті політичне лідерство – це суспільно-політичний процес, за якого одна, а іноді кілька осіб беруть на себе і виконують роль глави, керівника, провідника певної соціальної групи, громадсько-політичної організації чи руху, держави або суспільства загалом.

Залежно від стилю керівництва й політичної системи, де діє лідер, вирізняють типи:

- диктаторський, за якого лідер прагне досягти мети, спираючись на страх покарання;
- демократичний тип лідера, який підтримує дух співпраці, співучасті у вирішенні питань;
- автократичний, який повинен мати високі професійні й особисті якості, аби перемогти опонентів;
- плутократичний (часто це лідери "тіньової" економіки).

Відповідно до способу набуття та реалізації, легітимації влади, М. Вебер поділив політичних лідерів на такі основні типи:

- традиційні (вожді племен, монархи тощо), авторитет яких базується на традиціях, звичаях, часто освячується релігією;
- раціонально-легальні, які стають керівниками через загальноприйняті в суспільстві шляхи, внаслідок наполегливої праці, яка дозволила їм завоювати довіру електорату, в процесі якої вони довели здатність управляти. Такий тип лідерства характерний для спокійних періодів розвитку суспільства, коли основною цінністю для нього стає стабілізація політичної системи, використання закладених у ній можливостей;
- харизматичні, що наділені, на думку мас, особливими надприродними здібностями, покликані до політичного життя вищими силами. Оптимальний момент для появи харизматичного лідера – ситуація глибокої системної соціальної кризи. У цей час суспільство, яке перебуває в стані аномії, переживає розчарування не лише в організаційній структурі політичного процесу, ідеології, яка забезпечує її функціонування, а й у лідерах, котрі її уособлюють. Воно готове до радикальних змін і прагне лідерів, що запропонують йому нові ідеї, покажуть

нові* перспективи розвитку, поставлять якісно інші цілі. Суспільство в такі миті прагне чину, а не раціонального осмислення шляхів розвитку. Знищивши старих ідолів, воно знаходить для себе нових. Ними і стають лідери харизматичного типу – "сильні особистості без страху і сумнівів", які не лише абсолютно переконані в правоті своїх ідей, а й здатні переконати маси, повести їх за собою.

В основі першого типу лідерства – звичка, другий має раціональні корені, а останній базується переважно на емоціях. Лідери всіх типів мають як сильні, так і слабкі сторони, що необхідно враховувати громадянам при їх виборі, спілкуванні з ними. Класифікація Максиміліана Вебера є дещо спрощеною. Насправді у кожного політичного лідера поєднуються елементи всіх трьох типів, хоча один із них зазвичай переважає. У сучасній політології, залежно від завдань, які висувають дослідники, та обраних ними критеріїв оцінки, використовують й інші класифікації лідерства. Критерії класифікації політичних лідерів подано у таблиці 2.

Таблиця 2. Критерії класифікації політичних лідерів

Критерії класифікації	Політичні лідери
1	2
За способом утвердження лідерства у групах і організаціях	Формальні, неформальні
За способом легітимізації влади лідера у суспільстві	Традиційні, раціонально-легальні
За стилем керівництва та управління	Харизматичні ліберальні, авторитарні, демократичні
За іміджем і ролевим призначенням лідера	Лідер-прапорносець, лідер-слуга, лідер-торговець, лідер-пожежник, лідер -актор
За стилем політичної поведінки	Параноїдальний демонстративний депресивний шизоїд ний
За ставленням до політичної системи	Функціональний дисфункціональний нонконформістський конформістський
За масштабами лідерства	Загальнонаціональний певного класу соціальних груп, верств

Лідери всіх типів, виходячи із об'єктивних завдань, які перед ними ставить суспільство, мають виконувати такі функції:

- виявлення та формування політичних інтересів своїх прихильників, їх репрезентація. Варто зауважити, що видатні політичні лідери здатні не лише виявити дійсні інтереси груп, які вони репрезентують, позбавити їх ілюзій, уявних інтересів, а й суттєво змінювати систему політичних інтересів своїх прихильників, подаючи їм нові ідеї, знаходячи нетрадиційні шляхи їх реалізації. Проте захоплення харизматичних лідерів власними ідеями, їх прагнення впливати на формування системи інтересів первинних суб'єктів політики може мати й трагічні наслідки для суспільства;

- організація та мобілізація своїх прихильників на політичну боротьбу. Політичний лідер має ставити реалістичні цілі, володіти наукою та мистецтвом прийняття стратегічних і тактичних рішень. Для лідерів загальнонаціонального масштабу важливою є здатність до узгодження інтересів супротивних груп, пошуків компромісу та шляхів утвердження загальнонаціональної згоди, тобто інтеграції всього суспільства, його орієнтації на досягнення спільних цілей;

- соціального арбітражу та патронажу, яка виявляється у захисті мас від посягання на їхні природні права, підтриманні порядку та законності, недопущенні неконвенційних форм політичної активності;

- забезпечення зв'язку між владою та масами, і, натомість, упередження відчуження громадян від владних структур, орієнтації громадян на активні форми політичної поведінки, що забезпечує розумну відкритість у прийнятті політичних рішень, дотримання суверенітету особистості, чим сприяє легітимації та стабілізації політичної системи суспільства загалом.

Соціальна значущість політичного лідера безпосередньо залежить від рівня політичної культури та активності громадян. Високий ступінь розвитку в суспільстві політичної культури, яка базується на демократичних традиціях, дозволяє його громадянам не лише обирати тих політичних лідерів, які здатні ефективно управляти ними, а й сприяти розвитку їх власних громадянських рис, реалізації всієї системи їх інтересів, самореалізації особистості у сфері політики.

Ще однією важливою проблемою політичного лідерства є аналіз систем рекрутування політичних лідерів, які застосовуються в різних країнах, за умов різного політичного режиму.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛ ЛІДЕРСТВА НА ТЕРИТОРІЇ СЕЛИЩНИХ ТА СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Узагальнення вітчизняного досвіду функціонування шкіл лідерства

Поштовхом для початку розвитку шкіл лідерства в Україні стало прийняття низки державних програм і концепцій:

- «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні» прийнята Верховною радою у 2011 році;
- «Програма розвитку лідерства 2011»;
- Стратегія розвитку молодіжної політики на період до 2020 року (затверджена у вересні 2013 року);

У роботі розглянемо найбільш, на наш погляд, успішні проекти, які мають декількорічний досвід:

1) “Клуб успішної молоді” – полтавська школа лідерства (Рис. 1). Клуб створений за ініціативи студентського самоврядування провідних полтавських вищих навчальних закладів в 2009 році. Це комплекс заходів, спрямованих на залучення молоді до активної участі у житті міста, ознайомлення її з діяльністю органів виконавчої влади, місцевого та студентського самоврядування, а головне – створення сприятливих умов для подальшої реалізації управлінських здібностей молоді.

Цей проект – восьмимісячна школа, яка складається з теоретичних та практичних занять, тренінгів. Усі слухачі школи у вільний від основного навчання час відвідують лекції, на яких підвищують рівень своїх знань з лідерства, основ місцевого та студентського самоврядування, тайм-менеджменту, конфлікт-менеджменту та інших дисциплін, які необхідні для розвитку лідерських якостей (рис. 2). Окрім теоретичних лекцій, є ряд практичних занять, на яких слухачі отримують реальні завдання та групами намагаються їх вирішити. Наприкінці навчання слухачі діляться на групи та створюють соціальні

проекти в рамках ділової гри. Вони стають їхніми заліковими роботами, а найкращий проект втілюється в життя за сприяння управління у справах сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Полтавської міської ради.

Набір слухачів формується шляхом анкетування одинадцятикласників та студентської молоді. Перший набір школи склав 90 осіб, випуск – 47. Ця тенденція стала постійною. Кожного року школа набирає вісімдесят-дев'яносто осіб, а випускає приблизно шістдесят відсотків.

Навчання складається з двох етапів. Перший – вивчення загальних основ діяльності місцевого самоврядування, ознайомлення з роботою депутатського корпусу, окремих посадових осіб, управлінь, відділів міськвиконкомів, вивчення психології майбутнього керівника, основ діловодства, ділового етикету, проектної діяльності, фандрейзингу. Другий етап – стажування у підрозділах міськвиконкому, співпраця з депутатами на округах, організація та участь у реалізації міських молодіжних проектів, культурно-масових заходів, тематичних ток-шоу, круглих столів, молодіжних конференцій тощо.

2) «Покоління майбутнього» – Тернопільська школа молодих лідерів (рис. 3) створена у 2012 році, яка діє при Тернопільському регіональному центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації. Головною метою школи є забезпечення формування та розвитку лідерських навичок в сфері державного управління та служби в органах місцевого самоврядування серед молоді міста Тернополя. Школа молодих лідерів «Покоління майбутнього» формувалась із числа студентів Тернопільського національного економічного університету, Тернопільського національного технічного університету та Тернопільського національного педагогічного університету. Школа молодих лідерів працює за програмою постійно діючого семінару «Молодь і державна служба в Україні» протягом березня-червня навчального року. Під час навчання студенти вивчають основи державної служби та державного управління, проблеми боротьби з корупцією, етику державного службовця, українське ділове мовлення та інше. Проходять стажування в структурних підрозділах облдержадміністрації. До проведення навчання в Школі залучаються найбільш досвідчені та авторитетні

працівники органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, керівники громадських організацій області, провідні викладачі вузів міста Тернополя.

3) Донецька регіональна школа лідерів – це проект, який діє при «Донецькому обласному центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації держслужбовців», метою якого є виявлення молодих перспективних людей із задатками лідера, що бажають реалізувати себе в управлінській діяльності в органах державної влади і місцевого самоврядування. Допомога в розвитку їх здібностей і вдосконаленні професійних знань у сфері державного управління, а головне – сприяння застосуванню знань і лідерських якостей слухачів школи лідерів у вирішенні практичних питань: при розробці соціально-економічних проектів регіонального розвитку, захисті проектів і участі в їх реалізації в робочих групах при органах державної влади.

Робота Донецької регіональної школи лідерів відбувається за наступними етапами:

- Відбір претендентів: формування списків, проведення попереднього тестування лідерських якостей, проведення інтерв'ю з претендентами на засіданні Комісії з добору претендентів.

- Навчання за професійною програмою підвищення рівня професійної компетентності з лідерства та управлінських навичок.

- Стажування випускників Донецької регіональної школи лідерів в органах державної влади.

- Написання та захист міні-проектів з актуальних питань державного управління.

- Зарахування до регіонального кадрового резерву.

В рамках навчання передбачена психологічна оцінка індивідуально-психологічних особливостей слухачів Донецької регіональної школи лідерів та складення індивідуально-психологічних профілів за лідерськими якостями.

Врахування індивідуально-психологічних особливостей слухачів Школи лідерів, їх лідерських знань та навичок дозволяє розробляти індивідуальний план

розвитку слухачів та здійснювати супровід в реалізації розвиваючих заходів цього плану.

Отже, аналіз вітчизняного досвіду створення і функціонування шкіл лідерства дає підставу для твердження про вагомі здобутки та напрацювання у царині формування лідерського потенціалу молоді. Проте і на всеукраїнському і на регіональному рівні діяльність лідерських шкіл зосереджена, переважно, у обласному центрі та спрямована на молодь міста. На наш погляд, саме цю прогалину має заповнити створення мережі шкіл лідерства на території селищних і сільських громад.

2.2. Особливості організації мережі шкіл лідерства на території селищних і сільських рад Полтавської області.

Організатори проекту. На нашу думку, до проекту зі створення мережі шкіл лідерства на території селищних і сільських громад мають долучитись відділи освіти, молоді та спорту місцевих райони державних адміністрацій та голови органів місцевого самоврядування (селищні та сільські голови).

Співорганізатори проекту. Власники сільськогосподарських підприємств, дрібні сільськогосподарські підприємці, педагогічний склад місцевих закладів освіти, батьки.

Інформаційна підтримка. Офіційні сайти районних державних адміністрацій, сайти районних рад, сторінки у соціальних мережах.

Координатори проекту. Координаційний комітет, який складається із відповідального від місцевого відділу освіти, молоді та спорту, представника педагогічного колективу школи (за наявності), уповноваженого від селищної, сільської ради, двох громадських активістів з числа молоді.

Слухачі шкіл. Сільська молодь віком від 12 до 23 років.

Тренери проекту. Випускники Школи успішної молоді при Полтавській міській раді, переможці щорічного обласного конкурсу студентських робіт, видатні

земляки, ініціатори успішних громадських проєктів, митці, вчителі шкіл та інших навчальних закладів.

Місце проведення засідань шкіл лідерства. Приміщення адміністративних будівель на території селищних і сільських рад.

Статус проєкту. Громадський.

Термін роботи. Постійний за розкладом.

Витрати. Проєкт розрахований на участь у ньому соціально-активних та небайдужих людей, а громадський статус проєкту зумовлює безоплатну діяльність викладацького складу. Проте, за фінансової підтримки організаторів та співорганізаторів проєкту, передбачене відшкодування проїзду і харчування викладацькому складу та поточних витрат.

Бонуси для слухачів. Зарахування до кадрового резерву місцевих органів державної влади та самоврядування.

2.3. Навчальна програма школи лідерства

Мета навчання: навчання громадсько-активної молоді навичкам управлінської діяльності для її залучення до роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Задачі: сприяння саморозвитку та самоосвіті сільської молоді; надання необхідних знань, сприяння утворенню певних навичок для формування лідерських якостей сільської молоді на основі загальнолюдських цінностей та патріотичної орієнтованості; отримання слухачами школи навичок колективної роботи та сприяння формуванню практичних навичок роботи в команді; формування кадрового потенціалу молодих лідерів.

Форми занять:

- інтерактивні заняття;
- виконання індивідуальних завдань;
- ознайомлювальні екскурсії до місцевих та обласних органів державної влади та місцевого самоврядування, провідних підприємств області;

- день роботи із представниками місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування;
- зустрічі із відомим земляками, митцями, представниками влади;
- лекції;
- майстер-класи випускників аналогічних шкіл, представників громадських фондів, керівників та організаторів громадських проектів.

Етапи навчання: I сесія – 10 днів (листопад поточного року); II сесія – 10 днів (лютий поточного року); III сесія – 10 днів (травень поточного року). Літня школа лідерства (за бажанням).

Підсумковий контроль: розробка і захист соціального проекту, спрямованого на покращення життя місцевої територіальної громади.

Очікуваний результат: формування лідерської еліти у регіоні з числа молоді, які проживають на території сільських і селищних громад; оновлення кадрового складу місцевих органів влади; створення кадрового резерву для місцевих органів державної влади і самоврядування.

Таблиця 4. Модулі навчальної програми

Назва модуля	Загальна кількість навчальних годин
1. Ораторське мистецтво	20 годин
2. Техніка проведення дебатів	6 годин
3. Основи лідерства	20 години
4. Психологія	10 годин
5. Тайм-менеджмент	8 годин
6. Основи права	10 годин
7. Основи діловодства	10 годин
8. Складання резюме	6 годин
9. Управління конфліктами	10 годин
10. Інформаційна діяльність і PR-технології	10 годин
11. Основи проектного менеджменту	10 годин

Висновок

Школа лідера – це амбіційний, перспективний проект, метою якого є виявлення молодих перспективних людей із задатками лідера, що бажають реалізувати себе в управлінській діяльності в органах державної влади і місцевого самоврядування. Школа лідера буде допомагати в розвитку

здібностей і вдосконаленні професійних знань у сфері державного управління, а головне – сприяння застосуванню знань і лідерських якостей слухачів школи лідерів у вирішенні практичних питань: при розробці соціально-економічних проектів регіонального розвитку, захисті проектів і участі в їх реалізації в робочих групах при органах державної влади і місцевого самоврядування.

Головною перевагою проекту є його низька затратність. Оскільки проект розрахований на мобілізацію зусиль місцевих органів влади, самоврядування, небайдужих представників сільських і селищних територіальних громад, представників сільськогосподарського бізнесу, тобто сторін, які зацікавлені у притоці молодій управлінській, робочій сили, можемо сподіватись на його високу ефективність з огляду на окреслену мету і завдання проекту.

Проект сповідає високу гуманістичну місію соціального і особистісного розвитку представників сільської молоді, можливості надання останній так званих «соціальних ліфтів».

Проект буде сприяти розвитку соціальної мобільності, згуртованості, відчуття єдності населення сільських і селищних територіальних громад, а відтак – творенню громадянського суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кирилюк Ф. М.: Політологія нової доби./ Кирилюк Ф. М. — К.: Академвидав, 2003 – 304с.
2. Ольшанский Д. В. Основи політичної психології. — Екатеринбург: Ділова книга, 2003 – 477 с.

3. Нестуля О.О. Основи Лідерства. Навч. посіб./ Нестуля О.О — К.: Знання, 2013. – 287с .
4. Колотілова Н.А. Риторика. Навч. посібник./ Колотілова Н.А. — К.: Центр учбової літератури, 2007 – 232 с.
5. Рудич Ф.М. Політологія. / Рудич Ф.М. — К.: Либідь, 2006 – 480с.
7. Блейк Р.Р, Мутон Дж.С./ Наукові методи управління./ Блейк Р.Р, Мутон Дж.С. — К.: Знання, 990 – 363с.
8. Стадник В. В., Йохна М. А./ Інноваційний менеджмент./ Стадник В. В., Йохна М. А. — К.: Академвидав, 2006 – 464с.
9. Федосєєв В.М., Капустін С.М. / Управління персоналом організації. Навч. посіб./ Федосєєв В.М., Капустін С.М. — М.: Іспит, 2003 – 368 с.
10. Школа І.М., Бутирська І.В./ Інноваційний менеджмент./ Школа І.М., Бутирська І.В. — М.: Книги ХХІ, 2010 – 315с.
11. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія. Навч. посіб./ Гелей С. Д., Рутар С. М. — К.: Знання, 2007 – 309с.
12. Закон України “Про оплату праці”
13. Закон України “Про громадські об’єднання”
14. Офіційний сайт Головне управління статистики у Полтавській області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.poltavastat.gov.ua/> Дата перегляду: 27/09/2014
15. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> Дата перегляду: 27/09/2014
16. Офіційний сайт Донецька регіональна школа лідерів. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cpk.donetsk.ua/donecka-regionalna-shkola-lideriv> Дата перегляду: 24/09/2014
17. Електронна енциклопедія «Вікіпедія». – <http://uk.wikipedia.org/wiki/> Дата перегляду: 25/09/2014

Додатки

Рис. 1 Емблема “Клуб успішної молоді”

Рис. 2 Засідання “Клубу успішної молоді”

Рис. 3 Засідання Тернопільської школи “Молодь майбутнього”

